

מערך למורה – סיפורה של קהילת יהודי סלונקי מערך פעילות לכיתות ז-י"ב

ליווי וייעוץ פדגוגי של גב' נורית שפירו, מדריכה ארצית להוראת השואה
ולחינוך חברתי-ערכי במשרד החינוך.

על הפעילות:

הלומדה שלפניכם היא אינטראקטיבית וחוויתית. אנו ממליצים להעביר אותה בשבוע שבו חל יום הזיכרון לשואה. הפעילות מתאימה לתלמידי כיתות ז-י"ב בכל בתי הספר בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי, וכן בחינוך המיוחד. לפני הפעילות בחינוך המיוחד – אנא קראו את [מסמך העקרונות וההמלצות לחינוך המיוחד](#).

פעילות זו עוסקת בנושא קהילת יהודי סלונקי שביוון בתקופת השואה.

את סיפורם של ארבעת הניצולים – אברהם חנן, איבון רזון, דייזי קלדרון ועובדיה ברוך – מספרים שחקנים צעירים אשר מגלמים את דמותם ומעבירים את החוויה בגוף ראשון. היחידה המביאה את סיפורם של הארבעה מאפשרת הצצה אל חיי הקהילה היהודית לפני המלחמה, מפרטת את קורותיהם בזמן השואה ומסתיימת בסיפור קורותיהם אחרי המלחמה.

הסיפורים של הארבעה שזורים זה בזה, כך שהלומד יכול לנווט בתוך יחידת הלימוד, לבחור בסיפורים המעניינים אותו ולהכיר את האירועים שקרו בתקופה ההיא מנקודות מבט שונות ומתוך חוויה סובייקטיבית של כל אחד מהניצולים.

בעת הפעילות נחשף הלומד לסוגיות השונות שליוו את יהודי סלונקי בתקופת השואה. במהלכה על הלומד לסייע בהקמת תערוכה וירטואלית ליהדות סלונקי באמצעות בחירת פריטים המסמלים רגע משמעותי או אבן דרך בסיפורם של ארבע הדמויות. הפריטים יופיעו רק בחלק מהסיפורים, מייד כאשר הדמות תסיים לדבר, והם קשורים ישירות לנאמר בקטע. חשוב לציין, אין בפעילות תשובות נכונות או לא נכונות. הקירות הדיגיטליים שנבנים הם ייחודיים לכל לומד ובהתאם להבנתו ולרצונו.

מטרות:

1. התלמידים יכירו טוב יותר את חיי קהילת יהודי סלונקי שלפני המלחמה ואת נושא שואת יהודי סלונקי.
2. התלמידים ייחשפו לסיפורם האישי של ארבעת הניצולים באמצעות חוויה ריאליסטית של שחקנים בני גילם אשר מספרים את סיפורם בגוף ראשון, כמו היו הם ששרדו את השואה.
3. התלמידים ייחשפו לקשיים ולדילמות של היהודים בקהילת סלונקי.
4. התלמידים ייחשפו לערכים מרכזיים העולים מסיפורה של יהדות סלונקי לפני השואה, במהלכה ולאחריה.
5. התלמידים יהיו אקטיביים ויאמצו נוהג מעשי שיבטיח את זיכרון השואה לדורות הבאים, וזאת ע"י הדלקת נר זיכרון אישי.

סוגיות ומוקדים לדיון:

1. החיים בקהילה היהודית לפני תקופת השואה – מגוון תפיסות, דעות וזהויות.
2. תרומתם של כוחות הנפש, של החינוך, של המשפחה ושל הדמיון להתמודדות בשעת משבר.
3. עמידה רוחנית ורוח האדם.
4. דילמות והקרבה בניסיונות ההצלה.
5. "ובחרת בחיים".
6. חשיבות הזיכרון.

מתודת הלימוד:

יחידת לימוד אינטראקטיבית שאפשר ללמדה באמצעות:

- למידה סינכרונית כיתתית (בתיווך המורה בזום).
- למידה א־סינכרונית יחידנית או משפחתית.
- למידה פנים אל פנים בכיתה.

בעת הפעילות ביחידה יעלו נושאים כצומתי בחירה הבונים את המשך הסיפור.

היחידה מאפשרת להקשיב לסיפורה של דמות אחת ודרכו לחוות את כל יחידת הלימוד, או לבחור בכל צומת דמות אחרת. במהלך הלמידה יעלו בסרטונים מסוימים פריטים המייצגים ערכים. הלומד יבחר את הפריטים המייצגים **לתחושתו** בדרך הטובה ביותר את שתואר בסרטון.

הפריטים יאספו אל קיר דיגיטלי המייצג קיר לתערוכה של יהדות סלונקי. את הקיר יוכלו התלמידים לצלם ולהביא את התמונה לדיון בכיתה.

בתום הפעילות התלמידים ייכנסו **למאגר שמות הנספים שבאתר "שם ונר"**, ידפיסו תוויות שעליהן שמות הנספים וידביקו אותן על הנרות שידליקו לזכר הנספים בערב יום הזיכרון לשואה.

הוראות ניווט:

מומלץ לצפות בהוראות הניווט, הגישה אליהן היא מתוך המסך הראשון של הלומדה בלבד.

שימו לב – לעיתים לאחר הלחיצה על הכפתור "לקיר הדיגיטלי" חולפות כמה שניות עד שאפשר לראות את תוכנו.

משך הפעילות:

- 40 דקות.

מהלך הפעילות

משך	נושא	שיטה	עזרים/דגשים
5 דקות	הצגת נושא הלומדה	הציגו את נושא יהדות סלונקי. שאלו את הילדים מה הם יודעים על יהדות סלונקי. אספו תשובות על גבי הלוח. השתמשו בטקסט הבא כדי להרחיב את ידיעותיהם של הילדים על יהדות סלונקי: סלונקי נמצאת ביוון. הקהילה היהודית בסלונקי הייתה החשובה והגדולה ביותר בשטח האימפריה העות'מאנית. היא נקראה בְּפִי תושבי האזור "ירושלים דְּהַ בֵּלְקוֹ". ערב מלחמת העולם השנייה חיו בה כ-60,000 יהודים. היהודים נהנו בה מאוטונומיה תרבותית, דתית, חינוכית ומסחרית. עם גירוש ספרד, בִּשְׁנַת 1492, הפכה סלונקי עיר יהודית משמעותית מאוד, ויהודים רבים הגיעו אליה מספרד. הם דיברו בִּסְפֵרְדִית, אך עם השנים התווספו אליה מילים מן התרבויות המקומיות וְכֵן שולבו בִּסְפֵרְדִית מילים מצרפתית, מיוונית, מטורקית וְאַפִּילוּ מֵעֵבְרִית. כֵּן נוצרה השפה "לאדינו". הלאדינו העניקה ליהודים יתרון משמעותי מאוד בקשרי מסחר כִּיוּן שהם לא היו	לוח וטושים.

עזרים/ דגשים	שיטה	נושא	משך
	<p>תלויים בשפות המקומיות, אלא דיברו בשפה אֶחָת שכולם הבינו, קצת כמו האנגלית של היום.</p> <p>מיקומה הגיאוגרפי של סלוניקי הפך אותה עיר נמל מרכזית שאפשרה התפתחות משמעותית במסחר, כך שבמחצית השנייה של המאה ה-19 היהודים, שהיו רוב בעיר, שלטו למעשה בחיי המסחר והתרבות של העיר. לדוגמה, הנמל, שהיה בשליטה יהודית, היה סגור בשבת ולא בימי ראשון, כנהוג ביוון.</p> <p>ליהודים היו עסקים בתחומים נוספים: היו להם טחנות קמח, מאפיות, בתי חרושת כמו מבשלת הברה "אולימפוס", מפעל רעפים ולבנים, בתי קולנוע ועוד. עשירי העיר הבינו כי המפתח לעתיד הקהילה טמון בהקמת מוסדות חינוך והשכלה, ולכן הקימו בתי ספר כמו בית הספר "אליאנס", ושאפו לחבר את סלוניקי למדינות אירופאיות אחרות כמו טורקיה וגרמניה. לטובת זה, סללו היהודים את מסילת הברזל שהובילה למדינות אלו. [מאוחר יותר תהפוך מסילת רכבת זו לגורם המרכזי שסייע בהקמת הקהילה היהודית בסלוניקי, שכן היא אפשרה את הסעת היהודים בטרנספורטים מסלוניקי למחנות ההשמדה אושוויץ ובירקנאו].</p> <p>הקהילה היהודית בסלוניקי הייתה חיה ותוססת! היא הייתה קהילה למופת. היו בה תנועות נוער רבות (מכבי, החלוץ, בית"ר ועוד), התנועה הסוציאליסטית, בתי יתומים וצבתי אבות של הקהילה, בתי חולים וביקור חולים, אגודות צדקה, ארגוני עזרה וסיוע הדדיים, חיי תרבות שסבבו סביב התיאטרון ובית הקולנוע. רוב הזמן חיו היהודים בשלום וצבתי עם הקהילות השכנות – המוסלמים, הנוצרים, היוונים האורתודוקסים, הקתולים, האלבנים, הבולגרים וכל שאר הקהילות שהיו בעיר, ובכל זאת מדי כמה שנים היו בעיר פרעות אנטישמיות נגד היהודים.</p>		
<p>מחשב, עכבר מחשב, מקלדת ורמקול (או אוזניות).</p>	<p>הנחו את התלמידים להיכנס ליחידת הלימוד ולהתקדם בהתאם להנחיות. הזכירו לתלמידים לצלם את הקיר הדיגיטלי לפני סיום הפעילות. על הקיר יופיעו כל הפריטים שאספו.</p>	<p>סיפורה של יהדות סלוניקי</p>	<p>20 דקות</p>
<p>מדפסת, נרות נשמה כמספר התלמידים.</p>	<p>בקשו מהתלמידים להסביר את הבחירות שלהם, מדוע הוסיפו דווקא את הפריטים האלה אל הקיר הדיגיטלי:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. איזו דמות נגעה ביותר לליבכם, ומדוע? 2. עם אילו ערכים הזדהיתם בעיקר, ומדוע? 3. מה למדתם מסיפורה של יהדות סלוניקי שלא ידעתם קודם? 4. מה לדעתכם היה הקושי הגדול ביותר של הדמויות? 5. כוחה של הקהילה – כיצד מתמודדים עם ריחוק מהמשפחה בגיל צעיר? כיצד נעזרים בכוחה של הקהילה כדי לשרוד ולהתקיים? 	<p>נקודות לדיון בעקבות הפעילות</p>	<p>15 דקות</p>

משך	נושא	שיטה	עזרים/ דגשים
		<p>6. השתתפות במסורת הדלקת נר זיכרון אישי בערב יום השואה - בקשו מהתלמידים להיכנס <u>למאגר שמות הנספים באתר "שם ונר"</u> ולבחור מתוך המאגר שם אחד משמות האנשים שנספו בשואה. בעמוד הבא תמצאו קישורים לתוויות של בני המשפחה של הדמויות.</p> <p>7. הנחו את התלמידים להדפיס או לצייר את התוויות שעליהן שמו ופרטיו של האדם שבחרו, ולהדביק אותה על נר נשמה.</p> <p>8. הנחו את התלמידים להדליק בבית עם המשפחה נרות זיכרון אישיים בערב יום הזיכרון לשואה ולשתף את כל הכיתה בתמונותיהם מדליקים את הנר.</p> <p>9. נשמח שתשתפו גם אותנו בתמונות התלמידים עם הנרות במייל: info@shemvener.org.il. ראו דוגמאות בהמשך.</p>	

אנו מזמינים את התלמידים לשתף את תמונות הדלקת הנר ברשתות החברתיות ולתייג:

בפייסבוק: @שם ונר - Our 6 Million

באינסטגרם: @shemvener

קישורים לתוויות שעליהן שמות הנספים מקרב בני המשפחות של ארבעת גיבורי הלומדה:

נרות הנושאים את שמות הנספים מבני משפחתה של איבון רוזן:

אלברטו קמחי

אלגרה קמחי

אסתר קמחי

דייזי קמחי

נרות הנושאים את שמות הנספים מבני משפחתו של אברהם חן:

אסתר חנא (לבית ורסנו)

שלמה סלומון חנא

פלור (לוריקה) חנא

נרות הנושאים את שמות הנספים מבני משפחתו של עובדיה ברוך:

יעקב ברוך

לילי סקפה (לבית ברוך)

עליזה ברוך

דייזי ברוך

זורה ברוך

נרות הנושאים את שמות הנספים מבני משפחתה של דייזי קלדרון:

ג'מילה ברזילי (לבית הררה)

דוד ברזילי